

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของ
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
Public Participation in Local Development of Nong Khu Subdistrict Administrative
Organization, Na Dun District, Maha Sarakham Province

กานวันน์ คำพวง

ภักดี โพธิ์สิงห์

ยุภาพร ยูภาส

นักศึกษาปริญญาโท รพ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Panuwat Khampuang

Phakdee Phosing

Yupaporn Yupass

M.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : phichayamon573@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 ธันวาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 12 กุมภาพันธ์ 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2567

Received: December 21, 2023; Revised: February 12, 2024; Accepted: February 19, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ ใช้สถิติ T-test และจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ใช้สถิติ one-way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอแนะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ โดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อ

สังคมออนไลน์ สร้างกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน สภาตำบล เป็นต้น ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อย่างหลากหลาย เช่น การจัดทำประชาพิจารณ์ การจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็น การจัดทำโครงการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น การส่งเสริมให้ประชาชน มีทักษะในการมีส่วนร่วม การส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการทำงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การพัฒนาท้องถิ่น; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research study The objectives are 1) to study the level of public participation in local development of Nong Khu Subdistrict Administrative Organization, Na Dun District, Maha Sarakham Province 2) to compare public participation in local development of Nong Khu Subdistrict Administrative Organization, District. Na Dun, Maha Sarakham Province, classified by gender, age, education level, occupation, and income 3) to study recommendations A sample group of 368 people using Taro Yamane's formula. The research tools were a rating scale questionnaire. Statistics used in data analysis include percentage, mean, frequency, and standard deviation. Compare participation by gender using T-test statistics and by age. Educational level, occupation, and income used one-way ANOVA statistics. The research results found that 1) the level of public participation in local development of Nong Khu Subdistrict Administrative Organization, Na Dun District, Maha Sarakham Province Overall, it was at a moderate level. 2) Compare people's participation in local development of Nong Khu Subdistrict Administrative Organization, Na Dun District, Maha Sarakham Province, classified by gender, age, educational level, occupation, and different incomes. Participation is significantly different at the .05 level and 3) Recommendations: Information regarding local development should be disseminated to the public thoroughly and regularly. Through various channels such as websites, social media Create mechanisms to promote and support people to participate in local development, such as establishing community committees, sub-district councils, etc. There should be a variety of channels for people to participate in local development, such as holding public hearings. Setting up a forum for listening to opinions Organizing local

development projects, etc., promoting people's knowledge and understanding of local development. Promoting people's participation skills Encouraging people to exercise their constitutional rights to inspect the work of the Nong Khu Subdistrict Administrative Organization.

Keywords: Participation; Local development; Subdistrict administrative organization

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะพัฒนาอย่างมั่นคง ประชาชนต้องมีส่วนร่วม (Participation) ในการปกครองตนเองทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมปกครองท้องถิ่นของตนเองสามารถสร้างประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกันตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยการกระจายอำนาจแก่ประชาชนให้ดำเนินงานอย่างคล่องตัวและยืดหยุ่น ประชาชนสามารถรับประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง (กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. 2553) รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติรัฐให้ต้องดำเนินการตามนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ประการที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ประการที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ประการที่ 4 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ประการที่ 5 ส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียง จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงมีทรัพยากรจำกัดทั้งทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่นของตน แผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็นแผนยุทธศาสตร์อันเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่

วางไว้ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดแผนให้สามารถตอบสนองต่อการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสามารถบ่งชี้ความสำเร็จของแผนได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจของการปกครองท้องถิ่นโดยเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นหมายถึงการกระจายอำนาจทั้งการเมืองและการบริหารให้คนในชุมชนกำหนดทิศทางและดูแลแก้ปัญหาของชุมชนโดยคนในชุมชนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงแยกจากการปกครองท้องถิ่นไม่ได้ การมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่ใช่เพียงการกระจายอำนาจหน้าที่และบทบาทความรับผิดชอบ รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการเมืองการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย เรื่องของการปกครองท้องถิ่นจึงมิใช่เรื่องของการจัดบริการสาธารณะให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเท่านั้น หากแต่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองเสริมสร้างให้ประชาชนมีความเป็นเจ้าของชุมชน และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของชุมชนร่วมกัน ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยท้องถิ่นอันเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (อรทัย กิกผล, นัฏฐระวี กิติโยดม, 2555, น. 11) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการปกครองตนเองในท้องถิ่น นอกจากจะเป็นผลดีในด้านที่ต้องการให้องค์กรปกครองท้องถิ่นบริหารงานโดยบุคคลที่เป็นประชาชน ในท้องถิ่นเขาเห็นด้วยแล้วยังเป็นผลดีในข้อที่ว่าเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่นจะได้บริหารงานในหน้าที่ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ และภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิดมิใช่ โดยการสั่งการหรือการบังคับบัญชาจากรัฐบาลกลาง รวมทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในกลไกการปกครองระบบประชาธิปไตย เกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตน ตลอดจนเกิดความตื่นตัวที่จะใช้สิทธิในทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วยความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ส่วนรวม (สิทธิธันธ์ วารุณสหรัชน, 2559)

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ไปจนถึงการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 โดยมีสภาองค์การตำบลทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลการบริหารของกรรมการและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารงาน มีปลัดและรองปลัด เป็นหัวหน้างานบริหาร ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งรับผิดชอบอยู่ โดยมีพนักงานประจำที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทำงานประจำวันองค์การบริหารส่วนตำบล มีจุดมุ่งหมายและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ตามมาตราต่าง ๆ ได้แก่ มาตรา 66 พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 67 มีหน้าที่ต้องทำดังเช่นการจัดให้มีและบำรุงทาง รักษาความสะอาด ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ค้ำครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา 68 มีหน้าที่ที่อาจทำในเขตความรับผิดชอบ เช่น การให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ ส่งเสริมให้

มีอุตสาหกรรมในครอบครัว คຸ່ມครองดูแลและรักษาทรัพยากรสินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ให้มีตลาด ทำ
เทียบเรือ และทำข้าม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

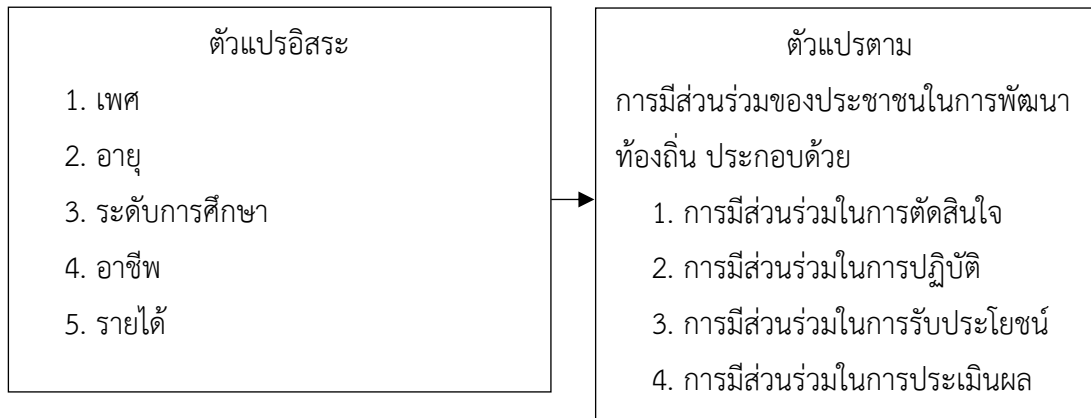
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอนา
ตุ้ม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนาตุ้มประมาณ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 36.07 ตารางกิโลเมตร
หรือ ประมาณ 22,546 ไร่ มีประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,587 คน จากข้อมูลเชิง
ลึกพบว่า ยังมีปัญหาขาดการมีส่วนร่วมในเวทีสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วม
ถือเป็นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง นอกจากนั้นการให้เสนอแนะความคิดเห็นในการ
ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ยังมีน้อย เช่น การเข้าร่วมประชุมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขาดการมีส่วนร่วมใน
การเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูจัดขึ้น และการให้ความสำคัญในการเสนอข้อเรียกร้อง
การเสนอแนะปัญหาและความต้องการ รวมไปถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหาร ตรวจสอบ และร่วมกัน
พิทักษ์ผลประโยชน์ ของตนเอง เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูดำเนินนโยบายจึงยังไม่สามารถ
ตอบสนอง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการ ปัญหาความจำเป็นเร่งด่วนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่าง
ทันทั่วทั้ง จากปัญหาการมีส่วนร่วมที่กล่าวมา ทำให้สะท้อนถึงสำนึกของความเป็นเจ้าของชุมชน ผลประโยชน์
สาธารณะของชุมชนที่ต้องมีการศึกษาและพัฒนาการมีส่วนร่วมในเชิงรุก (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู,
2566) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน
ตำบลหนองคู อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้
ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพประสิทธิผล ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
วางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู แก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้อย่างตรงความต้องการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (Cohen and Uphoff, 1980) ประกอบด้วย มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำรวมใช้ประโยชน์ร่วมแก้ไขปัญหาในสิ่งที่มีผลกระทบต่อนตนเองหรือชุมชนเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้ามาช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อนส่วนรวม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อมูลผูกมัด สัมพันธ์หรือ เจตจำนงร่วมจากแต่ละคนบนพื้นฐานของความเชื่อว่าโครงการเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชนที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบพฤติกรรมร่วม เป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ เป็นการพบปะของผู้คนที่มีความหลากหลายด้านข้อมูล ประสบการณ์ และความคิดมาร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาการวางแผนงานดำเนินงานและติดตามการทำงานร่วมกัน โดยใช้ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละคนเป็นจุดแข็งในการเพิ่มความสำเร็จอย่างทวีคูณ การมีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย หรืออธิบายไว้ ดังนี้

บรรศักดิ์ อูวรรณโณ (2545, น. 28) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง ขบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีบทบาทและสิทธิในการตัดสินใจดำเนินนโยบายและการมีส่วนร่วมในการควบคุมสถาบัน ตลอดจนการจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีผลกระทบของตน อันจะทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มโอกาส ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย

ตะตียา กาฬสุวรรณ (2546, น. 26) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่ม หรือองค์กรรองรับ เพราะประชาชนที่เข้าร่วม มีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถวิเคราะห์และการตัดสินใจ เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมออกแบบและพัฒนากิจกรรมบนฐานของวิถีชีวิตแห่งตน

ถวิลวดี บุรีกุล (2548, น. 1-2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือ โดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า หมายถึง การที่ประชาชน ได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมใน การแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษา องค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความคิดริเริ่ม นั้น

7. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามเพื่อเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุม โดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2552, น.195) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ ประชาชน พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าและมูลค่าโดยชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการทั้งการตัดสินใจการดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผลโครงการนั้น ๆ รวมถึงการร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม มีสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถวิเคราะห์และการตัดสินใจดำเนินนโยบาย การจัดสรรการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีผลกระทบของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความมีเจตจำนงร่วมกัน เพื่อผลความสำเร็จอย่างทวีคูณ โดยเพิ่มโอกาสใหม่ และการพิทักษ์สิทธิพื้นฐานวิถีชีวิตชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,587 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู. 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 368 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Yamene, 1973, p. 727) ผู้วิจัยได้ทำการเลือก กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการวิจัย ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่

ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่ามีค่า IOC = 1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง .245 - .746 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951, p.274; อ้างในบุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.890

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางการวิจัย กำหนดเกณฑ์การแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2558, น. 95)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้การวิเคราะห์แจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ 1) จำแนกตามเพศ ใช้สถิติ Independent Samples T-test 2) จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ใช้สถิติ one-way ANOVA

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.41	0.78	มาก	2
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.22	1.23	ปานกลาง	4
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.40	0.84	ปานกลาง	3
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.60	0.83	มาก	1
โดยรวม	3.41	0.76	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.60$) รองลงมาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.41$) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.40$) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.22$) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศที่ต่างกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนา ดูน จังหวัดมหาสารคาม	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.38	0.83	3.46	0.70	-.981	.327
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.40	1.11	2.94	1.35	3.433	.001*
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.65	0.57	3.01	1.02	6.853	.000*
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.64	0.88	3.53	0.73	1.277	.202
รวม	3.52	0.63	3.24	0.90	3.309	.001*

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุที่ต่างกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	SS	Sig.
ระหว่างกลุ่ม		31.117	4	7.779	15.809	.000*
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	178.621	363	.492	-	-
รวม		209.738	367	-	-	-

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุที่ต่างกัน มีส่วนร่วมโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ที่ต่างกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม		แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	SS	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม		24.905	2	12.453	24.591	.000
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		184.833	365	.506	-	-
	รวม		209.738	367	-	-	-

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ที่ต่างกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม		แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	SS	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม		33.524	4	8.381	17.265	.000
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		176.214	363	.485	-	-
	รวม		209.738	367	-	-	-

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามรายได้ ที่ต่างกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม		แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	SS	Sig.
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม		64.744	4	16.186	40.522	.000
	ภายในกลุ่ม		144.994	363	.399	-	-
	รวม		209.738	367	-	-	-

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามรายได้ ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ โดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ สร้างกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนสภาตำบล เป็นต้น ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย เช่น การจัดทำประชาพิจารณ์ การจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็น การจัดทำโครงการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะในการมีส่วนร่วม การส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$), (S.D.=0.76)

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ โดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ สร้างกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน สภาตำบล เป็นต้น ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย เช่น การจัดทำประชาพิจารณ์ การจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็น การจัดทำโครงการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะในการมีส่วนร่วม การส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

อภิปรายผลตามสมมติฐาน ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูได้มีการจัดให้มีการประชุมสภาตำบล การประชุมประชาคมหมู่บ้าน และการจัดเวทีสาธารณะ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู ยังมีอยู่น้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนบางส่วนมีภาระหน้าที่ส่วนตัว เช่น การทำงาน เลี้ยงดูครอบครัว เป็นต้น ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต โมพันดุง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน พัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของตัวแทนประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมา เขียวเพกา (2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนใน

องค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมิน และด้านการวางแผน ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธวัชชัย สุนติธมโม (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการดำเนินการ ด้านการตัดสินใจและด้านการประเมินผล ตามลำดับ โดยที่ประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน

อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า

1. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ เพศชายมักถูกมองว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่น มีบทบาทในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว ทำให้มีความรับผิดชอบต่อชุมชนมากกว่าเพศหญิง เป็นต้นแทนครอบครัวมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของปณณทัต บณขุนทด, จิรรี พิมมานุรักษ์, ธนัษพร หาได้ และสันติ คู่กระสังข์ (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลอิสาน อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยที่ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่างกัน

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีอายุมักกว่ามีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและการทำงานมากกว่า ทำให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นมากกว่า มีทัศนคติที่เปิดกว้างและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนที่มีอายุน้อยยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวดี ธี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษะวิน (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมโดยที่ประชาชนที่มีอายุ และอาชีพแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ทำให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้หลากหลายรูปแบบประกอบกับมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ทำให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต โมพันดุง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน พัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จ.ชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ 1) ความแตกต่างของเวลาว่าง อาชีพที่มีเวลาว่างมากกว่า เช่น อาชีพค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว จะมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าอาชีพที่มีเวลาน้อย เช่น อาชีพการเกษตร และอาชีพรับจ้าง 2) ความแตกต่างของความรู้และทักษะ อาชีพที่มีความรู้และทักษะมากกว่า เช่น อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จะมีความสามารถและศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าอาชีพที่มีความรู้และทักษะน้อย เช่น อาชีพการเกษตร และอาชีพรับจ้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมา เขียวเพกา (2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมิน และด้านการวางแผน ตามลำดับ โดยที่ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน

5. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามรายได้ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีรายได้สูงจะมีระดับการศึกษาสูงกว่า และมีทัศนคติและความเชื่อที่ดีต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่า มีช่องทางในการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและสะดวกกว่า และมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ ส่งผลให้ประชาชนที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติวิธ ศิริพันธ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินการ และด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ โดยที่ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ รายได้เฉลี่ย/เดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และทักษะในการมีส่วนร่วม โดยอาจจัดอบรมหรือให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น วิธีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ให้มีการร่วมตัดสินใจดำเนินโครงการต่างๆ

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ สร้างความไว้วางใจและความเข้าใจระหว่างประชาชนและหมู่บ้าน ตำบล ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในการตัดสินใจเลือกแผนงาน / โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู ควรจัดให้มีคณะกรรมการชุมชนในทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล และการพิจารณาใช้จ่ายงบประมาณให้มีความเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู ควรแต่งตั้งตัวแทนภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมติดตามความคืบหน้าในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนชุมชนของประชาชนในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของชุมชนให้ประชาชนรู้จักปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนหวงแหนชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณีที่สำคัญไว้

2.2 ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ เสียสละ สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และปฏิบัติหน้าที่ได้ตามระเบียบ กฎหมาย สามารถตอบสนองความต้องการและเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดีโพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้

คำแนะนำ ข้อคิดเห็น รวมทั้งคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณประชาชนทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัว ญาติพี่น้องทุกคน ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ บิดา - มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประศาสน์การศึกษาแก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2553). **คู่มือการพัฒนางานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: มปป.
- กุสุมา เขียวเพกา. (2560). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตะติยา กาฬสุวรรณ. (2546). **การศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางการแก้ไข**. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 26(2), 1-26.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2548**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวิน). (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว**. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. อยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรศักดิ์อูวรรณโณ. (2545). **สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540)**. หมวดทั่วไป เรื่อง เจตนารมณ์ รัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: องค์การคุรุสภา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- ปณณทัต บณขุนทด, วิรุฬห์ พิมมานุรักษ์, ธนัชพร หาได้ และสันติ คู่กระสังข์. (2561) **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์**. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2552). **กระบวนการและเทคนิคการท างานของนักพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็น นสุข (สรส). ประวัติการปกครองท้องถิ่นรูปแบบ

เทศบาลในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2566 จาก

<http://www.phrapradaeng.org/content 1.htm>.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560.** เล่ม 134 ตอนที่ 40. 23.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). **หลักเกณฑ์การพิจารณาการกำหนดระบบใบอนุญาตในกฎหมาย.**

สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.krisdika.go.th/data/article77/filenew/03-2-2.pdf>.

สิทธิธัญช์ วารุณสหรัชน. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวดี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2560). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี.** ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู. (2566). **บริบททั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู.** มหาสารคาม : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคู.

อดิวิส ศิริพันธ์. (2563). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี.** ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.

อนุชิต โมพันดุง. (2560). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง.** วารสารบัณฑิตวิทยาลัย, 2(1).

อรทัย กิกผล และ ฉัตรระวี กิติโยดม. (2555). **บทวิเคราะห์ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** Third edition. New York : Harper and Row Publication.